

Aleksandar BOGDANOVIĆ*

POZDRAVNA RIJEČ

Uvaženi predsjedniče Crnogorske akademije nauka i umjetnosti, akademiče Vukčeviću,

Uvaženi rektore Univerziteta Donja Gorica, akademiče Vukotiću,

Uvaženi predsjedniče Organizacionog odbora, akademiče Rašoviću,

Uvaženi akademici i profesori,

Uvažena koleginice Pribilović,

Dame i gospodo,

Podsticanje filantropije, kao načela čovjekoljublja i dobrotvornosti, predstavlja jedan od važnijih mehanizama u procesu usavršavanja jednog društva, jer svaki čin filantropije utiče na poboljšanje kvaliteta života, razvoj sistema vrijednosti i njegovanje odgovornosti prema zajednici. Sam termin predstavlja želju da se pomogne drugima, tako da je ovo načelo staro onoliko koliko i sama civilizacija.

Čovječnost, čojstvo ili humanost iskazuje se kroz aktivan odnos prema ljudskim vrijednostima i prema drugim ljudima, prije svega prema onima koji nijesu u mogućnosti da zadovolje svoje osnovne ljudske potrebe. Ovim činom se mora poštovati ličnost svake osobe i osnaživati njen potencijal, izbjegavajući relaciju koja se može stvoriti iz odnosa zavisnosti slabijega prema darodavcu.

U ovom kontekstu je i crnogorska tradicija čojstva, kao načelo zaštite drugoga od sebe, osnov za razvoj filantropije na našim prostorima.

Siguran sam da će uvažene učesnice i učesnici ovog okruglog stola dati istorijski prikaz primjera filantropije u Crnoj Gori i šire, ali značajno je naglasiti da su pokretači filantropskih aktivnosti nekada bili vladari, plemstvo

---

* Aleksandar Bogdanović, ministar kulture u Vladi Crne Gore

i crkva. Otuda danas imamo raznovrsna arhitektonska umijeća, kao kulturna dobra, koja su podigli pojedinci kao svoju zadužbinu, za dobrobit i unapređenje društvenih prilika zajednice. Dakle, klasična filantropija podrazumijeva bogatog pojedinca, koji ima svijest o opštem dobru i koji, kroz razne forme, dio svog imetka odvaja za pomoć siromašnima, ali i za stvaranje naučnih i umjetničkih djela, za razvoj kulture i privrede. Istorija crnogorske filantropije može se pratiti od Statuta Bokeljske mornarice iz 1463. godine, gdje se navodi da će svi punopravni članovi, u slučaju da osiromaše, dobijati pomoć od Bratovštine. Veoma značajno je napomenuti da su na teritoriji Crne Gore sačuvani vakufi, kao izraz dobročinstva među bogatijim pripadnicima islamske vjeroispovijesti, a kao najpoznatiji primjer je izgradnja vakufa Husein-paše Boljanića u Pljevljima.

Sredinom XIX vijeka, na teritoriji Boke, izdvajaju se dobročinitelji Andrija Zmajević, koji je značajan i zbog podrške čuvenom baroknom slikaru Tripu Kokolji, kao i Spiridon Gopčević koji je omogućio štampanje prvog izdanja Gorskog vijenca 1847. godine i uopšte podržavao Petra II Petrovića Njegoša.

Naravno, najveći dobročinitelj s kraja XIX i početkom XX vijeka, bio je knjaz, odnosno kralj Nikola I, koji je posebno pomagao školovanja, izgradnju crkvenih i drugih svjetovnih objekata za opšte dobro građana. Primjera radi, istorijski izvori dokumentuju da je knjaz od svoje godišnje plate, odnosno civil liste, 1907. godine, u prvom tromesečju, pet posto opredijelio u humanitarne svrhe.

Nadalje, pomenuću Vasilija Vasa Ćukovića, osnivanje „Fondacije Lazara i Stane Ćuković”, 1922. godine i izgradnju bolnice u Risnu, kao i barskog nadbiskupa Nikolu Dobrečića, „oca sirotinje”, dobrotvora i antifašistu.

U moderno doba filantropija dobija drugačiji, organizacioni karakter, kada se formiraju neprofitne organizacije koje podstiču dobrotvorne, humanitarne, kulturne, prosvjetne i slične aktivnosti, sa ciljem da pomognu pojedincima lošeg imovinskog statusa, ali i da materijalno i duhovno unaprijede zajednicu (grad ili državu) u kojoj žive ili iz koje potiču dobrotvori, odnosno organizacije.

Kulturno-istorijski slijed razvoja i izraza filantropije, pratio je i njen zakonodavni okvir, upravo iz potrebe države da podstiče ove pozitivne pojave kroz istoriju. Dakle, Opšti imovinski zakonik za Knjaževinu Crnu Goru uređuje pitanja od važnosti za razvoj ove veoma značajne društvenokorisne aktivnosti. Takođe, zakoni od kraja Drugog svjetskog rata uređuju načelo filantropije kroz nekadašnji Zakon o zadužbinama, fondacijama i fondovima, a danas kroz Zakon o nevladinim organizacijama.

Na kraju, načelo filantropije je i dio dva strateška dokumenta, koji se tiču civilnog sektora, kao što je i dodatno normirano zakonima o porezu na dobit pravnih i fizičkih lica. Tim se zakonima definišu poreska oslobađanja kada je u pitanju davanje za opšte dobro, čime je dodatno uređeno preko 20 oblasti od javnog interesa i po prvi put se, pored davanja u novcu, kao rashod priznaje i davanje u robi i uslugama.

Na ovaj način afirmišemo nove modele filantropije i mogućnosti koje donosi novo vrijeme, a koje nam omogućava da dobra djela činimo i brže i efikasnije. Ali isto tako i da se inspirišemo i oslanjamo na našu tradiciju, kojoj je filantropija uvijek bila svojstvena.

Zahvaljujem na pažnji!

